

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 81
UDC 82
UDC 008

ISSN: 2545-3998
DOI: 10.46763/palim

ПАЛИМПСЕСТ

МЕЃУНАРОДНО СПИСАНИЕ ЗА ЛИНГВИСТИЧКИ,
КНИЖЕВНИ И КУЛТУРОЛОШКИ ИСТРАЖУВАЊА

PALIMPSEST

INTERNATIONAL JOURNAL FOR LINGUISTIC,
LITERARY AND CULTURAL RESEARCH

PALMK, VOL 9, NO 17, STIP, 2024

ГОД. IX, БР. 17
ШТИП, 2024

VOL. IX, NO 17
STIP, 2024

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

Год. 9, Бр. 17
Штип, 2024

Vol. 9, No 17
Stip, 2024

PALMK, VOL 9, NO 17, STIP, 2024

DOI: <https://doi.org/10.46763/PALIM24917>

ПАЛИМПСЕСТ

Меѓународно списание за лингвистички, книжевни
и културолошки истражувања

ИЗДАВА

Универзитет „Гоце Делчев“, Филолошки факултет, Штип

ГЛАВЕН И ОДГОВОРЕН УРЕДНИК

Ранко Младеноски

УРЕДУВАЧКИ ОДБОР

Виктор Фридман, Универзитет во Чикаго, САД
Толе Белчев, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Нина Даскаловска, Универзитет „Гоце Делчев“, Македонија
Ала Шешкен, Универзитет Ломоносов, Руска Федерација
Олга Панкина, НВО Македонски културен центар, Руска Федерација
Астрид Симоне Хлубик, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Алина Андреа Драгоеску Урлика, Универзитет „Крал Михаил I“, Романија
Сунчана Туксар, Универзитет „Јурај Добрила“ во Пула, Хрватска
Саша Војковиќ, Универзитет во Загреб, Хрватска
Шандор Чегледи, Универзитет во Панонија, Унгарија
Ева Бус, Универзитет во Панонија, Унгарија
Хусејин Озбај, Универзитет Гази, Република Турција
Озтурк Емироглу, Универзитет во Варшава, Полска
Елена Дараданова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Ина Христова, Универзитет „Св. Климент Охридски“, Република Бугарија
Џозеф Пониах, Национален институт за технологија, Индија
Сатхарај Венкатесан, Национален институт за технологија, Индија
Петар Пенда, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Данило Капасо, Универзитет во Бања Лука, Босна и Херцеговина
Мета Лах, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Намита Субиото, Универзитет во Љубљана, Република Словенија
Ана Пеличер-Санчез, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Мајкл Грини, Универзитет во Нотингам, Велика Британија
Татјана Гурин, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Диана Поповиќ, Универзитет во Нови Сад, Република Србија
Жан Пол Мејер, Универзитет во Стразбур, Република Франција
Жан Марк Веркруз, Универзитет во Артуа, Република Франција
Регула Бусин, Швајцарија
Натале Фиорето, Универзитет во Перуца, Италија
Оливер Хербст, Универзитет во Вурцбург, Германија
Шахинда Езат, Универзитет во Каиро, Египет
Џулијан Чен, Универзитет Куртин, Австралија

PALIMPSEST

International Journal for Linguistic, Literary
and Cultural Research

PUBLISHED BY

Goce Delchev University, Faculty of Philology, Stip

EDITOR-IN-CHIEF

Ranko Mladenoski

EDITORIAL BOARD

Victor Friedman, University of Chicago, USA
Tole Belcev, Goce Delchev University, Macedonia
Nina Daskalovska, Goce Delchev University, Macedonia
Alla Sheshken, Lomonosov Moscow State University, Russian Federation
Olga Pankina, NGO Macedonian Cultural Centre, Russian Federation
Astrid Simone Hlubik, King Michael I University, Romania
Alina Andreea Dragoescu Urlica, King Michael I University, Romania
Sunčana Tuksar, Juraj Dobrila University of Pula, Croatia
Saša Vojković, University of Zagreb, Croatia
Sándor Czeglédi, University of Pannonia, Hungary
Éva Bús, University of Pannonia, Hungary
Husejin Ozbaj, GAZI University, Republic of Turkey
Öztürk Emiroğlu, University of Warsaw, Poland
Elena Daradanova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Ina Hristova, Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Republic of Bulgaria
Joseph Ponniah, National Institute of Technology, India
Sathyaraj Venkatesan, National Institute of Technology, India
Petar Penda, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Danilo Capasso, University of Banja Luka, Bosnia and Herzegovina
Meta Lah, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Namita Subiotto, University of Ljubljana, Republic of Slovenia
Ana Pellicer Sanchez, The University of Nottingham, United Kingdom
Michael Greaney, Lancaster University, United Kingdom
Tatjana Durin, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Diana Popovic, University of Novi Sad, Republic of Serbia
Jean-Paul Meyer, University of Strasbourg, French Republic
Jean-Marc Vercruysse, Artois University, French Republic
Regula Busin, Switzerland
Natale Fioretto, University of Perugia, Italy
Oliver Herbst, University of Wurzburg, Germany
Chahinda Ezzat, Cairo University, Egypt
Julian Chen, Curtin University, Australia

РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ

Луси Караниколова-Чочоровска
Толе Белчев
Нина Даскаловска
Билјана Ивановска
Светлана Јакимовска
Марија Леонтиќ
Јована Караникиќ Јосимовска
Натка Јанкова-Алаѓозовска

ЈАЗИЧНО УРЕДУВАЊЕ

Ранко Младеноски (македонски јазик)
Весна Продановска (англиски јазик)
Толе Белчев (руски јазик)
Билјана Ивановска (германски јазик)
Марија Леонтиќ (турски јазик)
Светлана Јакимовска (француски јазик)
Јована Караникиќ Јосимовска (италијански јазик)

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК

Славе Димитров

АДРЕСА

ПАЛИМПСЕСТ
РЕДАКЦИСКИ СОВЕТ
Филолошки факултет
ул. „Крсте Мисирков“ бр. 10-А
п. фах 201
МК-2000 Штип

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

Меѓународното научно списание „Палимпсест“ излегува двапати годишно во печатена и во електронска форма на посебна веб-страница на веб-порталот на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>. Трудовите во списанието се објавуваат на следните јазици: македонски јазик, англиски јазик, германски јазик, француски јазик, руски јазик, турски јазик и италијански јазик.
Трудовите се рецензираат.

EDITORIAL COUNCIL

Lusi Karanikolova-Chochorovska
Tole Belcev
Nina Daskalovska
Biljana Ivanovska
Svetlana Jakimovska
Marija Leontik
Jovana Karanikik Josimovska
Natka Jankova-Alagjozovska

LANGUAGE EDITORS

Ranko Mladenoski (Macedonian language)
Vesna Prodanovska (English language)
Tole Belcev (Russian language)
Biljana Ivanovska (German language)
Marija Leontik (Turkish language)
Svetlana Jakimovska (French language)
Jovana Karanikik Josimovska (Italian language)

TECHNICAL EDITOR

Slave Dimitrov

ADDRESS

PALIMPSEST
EDITORIAL COUNCIL
Faculty of Philology
Krstev Misirkov 10-A
P.O. Box 201
MK-2000, Stip

<http://js.ugd.edu.mk/index/PAL>

The International Scientific Journal “Palimpsest” is issued twice a year in printed form and online at the following website of the web portal of Goce Delcev University in Stip: <http://js.ugd.edu.mk/index.php/PAL>
Papers can be submitted and published in the following languages: Macedonian, English, German, French, Russian, Turkish and Italian language.
All papers are peer-reviewed.

СОДРЖИНА / TABLE OF CONTENTS

11 ПРЕДГОВОР

Ранко Младеноски, главен и одговорен уредник на „Палимпсест“

FOREWORD

Ranko Mladenoski, Editor in Chief of “Palimpsest”

ЈАЗИК / LANGUAGE

15 Ana Arsovska, Liljana Mitkovska

MIDDLE DIATHESIS MARKING IN ENGLISH: EVIDENCE FROM MACEDONIAN TRANSLATION EQUIVALENTS

27 Enrico Caniglia

CATEGORIE PER NARRARE. UN’ANALISI DELLA PARABOLA DEL BUON SAMARITANO

Enrico Caniglia

CATEGORIES FOR STORYTELLING. AN ANALYSIS OF THE PARABLE OF THE GOOD SAMARITAN

35 Виолета Јанушева

РОДОВО ЧУВСТВИТЕЛЕН ЈАЗИК ВО МАКЕДОНСКИТЕ ОГЛАСИ ЗА ВРАБОТУВАЊЕ

Violeta Janusheva

GENDER SENSITIVE LANGUAGE IN THE MACEDONIAN JOB ADVERTISEMENTS

47 Jeta Hamzai, Brikena Xhaferi

INVESTIGATING THE HIGH FREQUENCY AND MORPHOLOGICAL PRODUCTIVITY OF VERB AND ADJECTIVE COMPOUNDS IN LEGAL ENGLISH CORPUS

57 Катерина Видова

УПОТРЕБА НА АНГЛИЗМИТЕ И НА ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗМИТЕ НАМЕСТО МАКЕДОНСКАТА ЛЕКСИКА ВО ПЕЧАТЕНИТЕ МЕДИУМИ

Katerina Vidova

THE USE OF ANGLICISMS AND INTERNATIONALISMS VS. MACEDONIAN LEXEMES IN PRINTED MEDIA

69 Gzim Xhaferri, Biljana Ivanovska

DIE ROLLE UND DIE FUNKTION DER DISKURSMARKER AM BEISPIEL EINES YOUTUBE-INTERVIEWS

Gzim Xhaferri, Biljana Ivanovska

THE ROLE AND FUNCTION OF DISCOURSE MARKERS: EXAMPLES FROM A YOUTUBE INTERVIEW

- 79 Milote Sadiku, Sadije Rexhepi**
REALISIERUNGEN EMOTIVER SPRACHE IN FACEBOOK-KOMMENTAREN
Milote Sadiku, Sadije Rexhepi
REALIZATIONS OF EMOTIVE LANGUAGE IN FACEBOOK COMMENTS

КНИЖЕВНОСТ / LITERATURE

- 93 Славчо Ковилоски**
МАКЕДОНСКАТА КНИЖЕВНА КРИТИКА ОД XIX ВЕК ЗА ДЕЛОТО НА ГРИГОР ПРЛИЧЕВ
Slavcho Koviloski
MACEDONIAN LITERARY CRITICISM FROM THE 19TH CENTURY OF THE WORK OF GRIGOR PRLICHEV

- 103 Refide Şahin**
KUZEY MAKEDONYA'DA YAYIN YAPAN TÜRK ÇOCUK DERGİSİ "BAHÇE"DEKİ MAKEDON YAZARLARIN ESERLERİ ÜZERİNE BİR BAKIŞ
Refide Sahin
REVIEW OF THE WORKS OF MACEDONIAN AUTHORS IN THE TURKISH CHILDREN'S MAGAZINE "BAHÇE" PUBLISHED IN NORTH MACEDONIA

- 113 Dëfrim Saliu, Avdi Visoka**
LA RÉCEPTION DE CAMUS EN MACÉDOINE
Dëfrim Saliu, Avdi Visoka
THE RECEPTION OF CAMUS IN MACEDONIA

КУЛТУРА / CULTURE

- 125 Nurhayati Harahap, Dwi Widayati, Emma Marsella, Arwina Sufika, Latifah Yusri Nasution, Putri Rahmadeni Sembiring**
ILLUMINATION AND LITERATURE IN ANCIENT KARO SCRIPTURES FOR SOUVENIR PRODUCT DESIGN: REVITALIZATION OF KARO LOCAL WISDOM
- 135 Pınar Ülgen**
ORTA ÇAĞ AVRUPASINDA KADIN MANASTIRLARINDA KADINLARIN VARLIK MÜCADELESİ
Pınar Ülgen
WOMEN'S STRUGGLE FOR EXISTENCE IN WOMEN'S MONASTERIES IN MEDIEVAL EUROPE

145 Лидија Ковачева
ЕЛЕМЕНТАРНОТО ТОЛКУВАЊЕ НА КОСМОСОТ КАЈ
ПРЕТСОКРАТОВЦИТЕ
Lidija Kovacheva
ELEMENTARY INTERPRETATION OF THE COSMOS BY PRE-SOCRATICS

157 Екатерина Намичева-Тодоровска, Петар Намичев
АРХИТЕКТОНСКАТА ПРОДУКЦИЈА НА АРХИТЕКТОТ БОРИС ДУТОВ
ВО ПЕРИОДОТ ОД 1921 ДО 1940 ГОДИНА ВО ГРАДОТ СКОПЈЕ
Ekaterina Namicheva-Todorovska, Petar Namichev
THE ARCHITECTURAL PRODUCTION OF ARCHITECT BORIS DUTOV IN
THE PERIOD OF 1921-1940 IN THE CITY OF SKOPJE

МЕТОДИКА НА НАСТАВАТА / TEACHING METHODOLOGY

169 Nina Daskalovska, Adrijana Hadzi-Nikolova, Natka Jankova Aladjozovska
FOREIGN LANGUAGE LISTENING ANXIETY IN HIGH SCHOOL AND
UNIVERSITY STUDENTS

181 Kamran Akhtar Siddiqui
EXPLORING THE CHALLENGES FOR UNDERGRADUATES IN LEARNING
ESSAY WRITING ONLINE DURING THE PANDEMIC: A CASE STUDY

191 Igor Rižnar
CHATGPT USAGE: A LINGUIST'S PERSPECTIVE

201 Mariya Leontik, Duygu Çağma
TÜRKÇE DİL BİLGİSİ ÖĞRETİMİNDE ÇAĞDAŞ TÜRK ŞİİRİNİN
KULLANILMASI
Marija Leontik, Dujgu Cagma
TEACHING TURKISH GRAMMAR BY USING CONTEMPORARY TURKISH
POETRY TEXTS

213 Pirali Aliyev
HALK EDEBİYATI ÖĞRETİMİNDE ÖĞRENCİLERİN KAZANDIKLARI
DEĞERLER VE BECERİLER
Pirali Alijev
VALUES AND SKILLS GAINED BY STUDENTS IN TEACHING FOLK
LITERATURE

225 Ema Kristo, Jonida Bushi (Gjuzi)
WIRTSCHAFTSDEUTSCH IM GERMANISTIK-STUDIUM: CURRICULUM-
ENTWICKLUNG UND EINFÜHRUNG IN DIE STUDIENINHALTE
Ema Kristo, Jonida Bushi (Gjuzi)
BUSINESS GERMAN IN GERMAN STUDIES PROGRAM: CURRICULUM
DESIGN AND INTRODUCTION TO STUDY CONTENT

ПРИКАЗИ / BOOK REVIEWS

- 239 Трајче Стамески**
ЗА НЕКОЛКУ ОСОБЕНОСТИ НА РАСКАЗИТЕ ВО „СКАРБО“ НА
ЈАДРАНКА ВЛАДОВА
Trajce Stameski
ABOUT SEVERAL FEATURES OF THE SHORT STORIES IN “SKARBO” BY
JADRANKA VLADOVA

- 247 Иса Спахиу, Зарије Нуредини**
„ЕГЗИСТЕНЦИЈАЛИЗМОТ ВО РОМАНИТЕ НА ЖАН-ПОЛ САРТР“ ОД
ДЕФРИМ САЛИУ
Isa Spahiu, Zarije Nuredini
“THE EXISTENTIALISM IN THE NOVELS OF JEAN-PAUL SARTRE” BY
DËFRIM SALIU

257 ДОДАТОК / APPENDIX

ПОВИК ЗА ОБЈАВУВАЊЕ ТРУДОВИ
ВО МЕЃУНАРОДНОТО НАУЧНО СПИСАНИЕ „ПАЛИМПСЕСТ“

CALL FOR PAPERS
FOR THE INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL “PALIMPSEST”

HALK EDEBİYATI ÖĞRETİMİNDE ÖĞRENCİLERİN KAZANDIKLARI DEĞERLER VE BECERİLER

Pirahı Aliyev

Bakü Slavyan Üniversitesi, Azərbaycan Cumhuriyeti
piralibexbud56@mail.ru

Özet: Küreselleşme, millî ideolojiyi ve millî gerçeği, millî kimliği ve millî gelişimi, devletçiliğin temel kaynaklarını ve diğer önemli konuları tehlikeyle yüz yüze bırakmaktadır. Küreselleşme döneminde millî ideoloji, son derece karmaşık bir süreçten geçmektedir. Bu bağlamda, küreselleşme karşısında millî ve ahlaki değerleri korumak, millî kimliğe ve ulusal farklılıklara sahip çıkmak önem arz etmektedir. Hazırladığımız “Millî Profil”, hem eğitim sisteminde hem de çocuklar ve gençler için güçlü bir kültürel ve ahlaki ortamın oluşturulmasına olanak tanıyacak, böylelikle bu ortamın dış etkenlere karşı direnci artacaktır. Ortaokul ve lise çağındaki çocuklar için ulusal değerler öncelikli olacak ve bu sayede diğer ulusların ulusal ve kültürel değerlerini doğru bir şekilde değerlendirebilecekler. Azerbaycan Cumhuriyeti eğitim sistemi, okul eğitimine (ilkokul, ortaokul, lise) büyük bir önem vermektedir. Ortaokul ve lise düzeyinde, 4443 okulda Edebiyat dersi verilmektedir. Ders içeriği, Azerbaycan ve dünya edebiyatından seçkin örneklerden oluşmaktadır. Küresel çağrı ve tehditlerin, millî kimliğimizin korunmasının ne kadar önemli olduğunu gösterdiği bir dönemde, edebiyat dersinin içeriğini oluşturan sözlü halk edebiyatı örneklerinin yeni yöntemlerle öğretilmesini vurguladık. Sonuç olarak, Edebiyat dersinin içeriğinde ulusal, kültürel ve insani değerlerin yeni içerik, yeni bir yapı ve yeni bir bakış açısıyla kapsamlı, hedefe yönelik ve sistematik olarak düzenlenmesinin gerekliliğini dile getirdik ve bu yeni yöntemin okulda uygulanması onaylandı. Özellikle ön söz kısmında dilbilgisi açısından zamanların doğru kullanılmasının önemi üzerinde durulmalıdır.

Anahtar kelimeler: halk edebiyatı, ortaokul, lise, öğrenciler, ulusal ve kültürel değerler, küreselleşme, “Millî Profil”.

1. Giriş

Eski tarihi, köklü medeniyeti olan toplumlar küreselleşme olgusu karşısında dilini, manevi, ahlaki değerlerini, gelenek ve göreneklerini korumak için eğitim politikalarında sürekli iyileştirmeye giderler. Eğitimin amacı: “Halkın ulusal geleneklerine saygı duyan, millî manevi ve evrensel değerleri koruyan ve geliştiren, geniş bakış açısına sahip olan, teşebbüs ve yenilikleri değerlendirmeyi bilen, teorik ve pratik bilgilere sahip modern düşünceli ve rekabet yetenekli uzmanlar yetiştirmek” (Eğitim Hakkında Kanun, 2009, s. 11).

Azerbaycan Cumhuriyeti'nde 4443 okulda – ortaokul ve lise (X-XI sınıf) düzeylerinde verilen Edebiyat dersi, çocuk ve gençleri millî, manevi ve evrensel değerler temelinde yetiştirmek için büyük bir potansiyele sahiptir. Anaokulu ve ilkokulda öğretilen Ana Dili dersi, sözlü halk edebiyatı örneklerini içermekte olup, ancak halkbilimi daha sistematik bir şekilde ortaokul ve liselerin edebiyat derslerinde işlenmektedir. Bu dersler sayesinde çocuklar, edebiyat aracılığıyla halkın tarihini, yaşamını, geleneklerini, göreneklerini ve kültürünü öğrenmektedirler. Ancak, küreselleşme ve teknolojinin gençleri sözlü halk edebiyatından uzaklaştırması nedeniyle, okullar bu konuya gereken önemi verememektedirler. Ortaokullarda ve liselerde yüksek düzeyde sözlü halk edebiyatı öğretimi, öğretmenin hazırlanmasına, programların ve ders kitaplarının başarılı bir şekilde geliştirilmesine, bu alanda sınıf ve okul dışı çalışmaların etkin bir şekilde düzenlenmesine ve folklor üzerine bilimsel ve metodolojik literatürün bulunmasına bağlıdır.

Halkın ortak zevk, kültür ve sanat anlayışını yansıtan edebi ürünleri, halk edebiyatı kavramı içerisinde değerlendirmek mümkündür. Bu alanda ilk ciddi çalışmayı Rıza Tevfik, folklor adıyla yapmıştır. Ziya Gökalp halkiyat kelimesini tercih ederken, Pertev Naili Boratav ve Ahmet Kutsi Tecer halk edebiyatı kavramını kullanmışlardır. Halk edebiyatı kavramı içerisinde değerlendireceğimiz eserler, halkın ortak zevkini yansıtan, halkın yaşayışını ve dünyaya bakışını paylaşan eserlerdir. Bu eserler arasında anonim eserlerin yanı sıra halk şairlerinin eserleri de bulunmaktadır. Bu nedenle Halk edebiyatı, âşık tarzı halk edebiyatı, tasavvufî Türk edebiyatı ve anonim halk edebiyatı olmak üzere üç başlık altında incelenir. Sözlü halk edebiyatı, söz sanatının büyük bir bölümünü oluşturur ve aynı zamanda sözlü halk sanatı olarak da adlandırılır. Halk, folklor örnekleriyle kendi isteklerini, duygularını, yaşam tarzını ifade etmiştir.

Sözlü edebiyat, halkın düşüncesinin ürünüdür ve bu nedenle ona genellikle “Halk Edebiyatı” denir. Halk sanatına ait herhangi bir örneğin bir sanat eseri olarak olgunlaştırılması ve biçimlenmesinde, söz konusu eserin mensup olduğu halkın neredeyse birkaç kuşağının payı bulunmaktadır.

Sözlü halk edebiyatı örnekleri oldukça çeşitlidir. Bir zamanlar ortaya çıkmış olan sanat eseri (atasözü, mâni, masal vb.), zaman içinde ağızdan ağza, dilden dile dolaşarak, kuşaktan kuşağa aktarılacak ilk ortaya çıkma şeklini koruyamaz ve zamanla az veya çok değişikliklere uğrar; bazı kısımlar çıkarılır, bazen eklemeler yapılır ve böylece bir örneğin farklı bir çeşidi ortaya çıkar. Örneğin, Azerbaycan Sözlü Halk Edebiyatı'nda bir mâni, bir atasözü, bir bilmecenin farklı örneklerine rastlamak mümkündür veya Koroğlu Destanı'nda bir olayın birkaç versiyonunun olduğunu görebiliriz: Koroğlu'nun hayat arkadaşı Nigâr bir versiyonda Hotkar Kızı iken, başka bir versiyonda Paşa Kızı olarak anlatılır veya Koroğlu Destanı, yalnızca Azerbaycan sözlü edebiyatında değil, aynı zamanda birçok Türk halkının (Özbek, Türkmen) edebiyatlarında da bulunabilir. Bu durum, Koroğlu ile ilgili kahramanlık sahnelerinin farklı Türk halkları tarafından kendi kültürel yapılarına uygun olarak anlatıldığını ve geliştirildiğini göstermektedir.

Sözlü halk edebiyatı örneklerinin belirli özellikleri vardır. Bu örneklerin çoğunda, halkın yaşamı, istekleri, arzuları ve duyguları anlatılmaktadır. Halk

masallarında ve destanlarında, kahramanlar kendi dilleriyle amaçlarını ve düşüncelerini ifade ederler. Bu örnekler hiçbir zaman önemini kaybetmemiş olup, günümüzde de genç neslin eğitimi için önemli bir yer tutmaktadır.

Türk halkları çok eski ve zengin bir şiir kültürüne sahiptir. Bu kültürün kökleri, eski Türk toplumlarının genel söz sanatının derin katmanlarına kadar uzanıyordu. Yüzyıllar boyunca halk edebiyatı halkın tarihi, sosyal ve manevi yaşamı ile bağlantılı olarak şekillenip gelişmiştir. Ancak o dönemlerde başka folklor eserleri gibi şiirler (türkü metinleri) de yazıya alınmamış, sözlü olarak yaşamış ve müzik eşliğinde söylenmiştir. Azerbaycan halkının (aynı zamanda Anadolu Türkleri, Gagavuz ve Türkmenlerin) babaları olan Oğuzların sözlü halk edebiyatının edebi değerleri hakkında günümüze kadar ulaşmış sayısız epik ve lirik türküler, atasözleri ve deyimler, dua (alkış) ve beddualar (kargış) ve başka bu gibi Eski Oğuz edebiyatı örnekleri mevcuttur. Bu güzel halk edebiyatı örnekleri XI. yüzyılın büyük filoloğu Kâşgarlı Mahmut'un Divan-ı Lügat'it Türk (Türk Dilleri Sözlüğü) eserinde, Oğuznâme kitaplarında, Kitab-ı Dede Korkut boylarında vb kaynaklarda yer almıştır. Folklor sanatının eski türlerinde böyle sözdizimsel eserlerin (metinlerin) ortaya çıkmasında dans, müzik ve dil (konuşma) faktörlerinin az çok etkisi olmuştur. Azerbaycan halkının sözlü halk edebiyatı oldukça zengindir. Büyük kahramanlık destanları, masallar, mâniler, atasözleri ve lirik türkülerimiz bulunmaktadır. Bu farkındalıkla, eğitimciler kendi ders kitaplarında ve didaktik eserlerinde sözlü halk edebiyatını yoğun bir şekilde kullanmışlardır. İlkokul, ortaokul ve liseler için yayınlanan Azerbaycan Dili ve Edebiyatı ders kitaplarında sözlü edebiyat örneklerinin her geçen yıl arttığını görmekteyiz.

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın *amacı*, halk edebiyatının öğretiminde öğrencilere ulusal ve kültürel değerleri, yeterlilik ve becerileri öğretmenin imkân ve yollarını kanıtlamaktır. Makalede: a) ampirik araştırma yöntemlerine (gözlem, betimleme vb.); b) teorik araştırma yöntemlerine (soyutlaştırma, analiz, sentez, modelleştirme, tümevarım, tündengelem); c) ampirik-teorik araştırma yöntemlerine; d) matematiksel, istatistik, sosyoloji yöntemlere baş vurulmuştur.

3. Araştırmanın Yöntem ve Tekniği

XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başlarında hazırlanmış ders kitaplarında (Çernyayevski, A. (1883). Vatan Dili I. Bölüm; Çernyayevski, A., Velibeyov, V. (1888). Vatan Dili. II. Bölüm; Mirza Şafi Vazeh. (1883). Kitab-i-türki; Efendiyev, R. (1889). Uşak Bahçesi; Basuratu'l Eftal. (1901); Mahmudbeyov, M., Akhundov, S. (1908). İkinci Yıl; Abdulla Şaik. (1907). Uşak Gözlüğü; Gulzar (1912); Mahmudbeyov, M., Sahhat, A. (1909). Yeni Mektep; R. Köçerli. (1912). Balalara Hediye. vb.) sözlü halk edebiyatı örneklerinden bir hayli yararlanılmıştır. Çocukların ahlaki ve manevi dünyasına büyük etki etme gücüne sahip olan rivayet, efsane, masal, bilmece, deyimler, özlü sözler ders kitapları aracılığıyla öğrencilerin dikkatine sunulmuştur.

Azerbaycan'da okul örgütleri için edebiyat dersi müfredatlarının düzenlenme

tarihi XX. yüzyıla dayanmaktadır. Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti döneminde (1918-1920) eğitim alanında reformlar başlamış, fakat bağımsız devletin çöküşüyle bu iş yarım kalmıştır. 1921 yılında Vahit Emek Mektebi müfredatları yaratılmış, ilk kez 1923'te yayınlanan "II. Dereceli Mektepler İçin Edebiyat Müfredatı" geliştirilmiş ve zamanla değişikliklere maruz kalarak bugüne kadar varlığını sürdürmüştür. 2008 yılında gelişmiş ülkelerin deneyimlerine dayalı olarak okullar için edebiyat ders programı (müfredat) hazırlanmış ve 4443 okulda sadece 5-11 sınıflarda kullanılmıştır.

Edebiyat müfredatı Türkçülük, İslamcılık ve Moderniteden oluşan gelişim istikametlerini Azerbaycan ulusunun ideolojisine çevirmekle, Özbek (5.sınıf), Kazak (6 ve 7.sınıflar) ve Türk (6, 8, 10. sınıflar) sözlü halk edebiyatından örnekler vermekle Türk halklarının bütünleşmesine hizmet göstermektedir. Edebiyat milletin cismine şifa, ruhuna sefa, fikrine cila, aklına, manevi dünyasına kol kanat vererek onu yüksek makamlara kaldırır.

1920-1991 yıllarında genel eğitim okulları için hazırlanan ders kitapları, sözlü halk edebiyatı örnekleriyle geniş ölçüde kapsamış olsa da analiz zamanı partiye mensupluk temel alınıyordu.

Azerbaycan Cumhuriyeti bağımsızlığını kazandıktan sonra hazırlanan edebiyat ders programlarında folklor örneklerine de yer verilmiştir.

2003 Edebiyat Ders Programında folklor örnekleri için ayrılan yer:

Tablo 1

Sözlü Halk Edebiyatı Örnekleri	V . sınıf	V II. sınıf	V II. sınıf	V III. sınıf	X . sınıf	To plam
Sözlü Halk Edebiyatı Örneklerine Ayrılan Saat						
Ninni ve Okşamalar	1	-	-	-	-	1
Efsane	3	1	-	-	-	4
Bilmece	1	-	-	-	-	1
Masal	8	4	-	-	-	12
Destan	3	4	6	6	9	28
Nağme	-	1	-	-	-	1
Mâni	-	1	-	-	-	1
Atasözü ve Deyimler	-	-	2	-	-	2
Dualar	-	-	-	1	-	2
Halk Türküleri	-	-	-	1	-	1
Sözlü Halk Edebiyatı Türleri	-	-	-	-	2	2
Sonuç	1	1	8	8	1	54
	6	1			1	

Edebiyat Ders Programlarında edebi örneklerin öğretimine 314 saat ayrılıyor, bunlardan da 54 saati (17%) sözlü halk edebiyatı örneklerine veriliyor.

2019 Edebiyat Ders Programında folklor örnekleri için ayrılan yer:

Tablo 2

Sözlü Halk Edebiyatı Türü	V	V	V	V	I	X	X	T
	s	s	s	s	s	s	s	op
	mif	mif	mif	mif	mif	mif	mif	m
Sözlü Halk Edebiyatı Örneklerine Ayrılan Saat								
Efsane	6	2	1	-	-	-	-	9
Masal	1		3	-	-	-	-	2
Destan	5							1
Aşık Sanatı	-	0	1	3	6	-	2	1
Aşık Sanatı	-	1	-	3	-	5	-	9
Lirik türler: nağmeler (emek nağmeleri: holavar, sayaçı nağmeler, mevsim nağmeleri, merasim nağmeleri, ninni, okşama) türkü, mâni	-	-	-	-	-	2	-	2
Epik türler: Efsane, rivayet, atasözü ve deyimler, fikra, bilmece, tekerleme, masallar	-	-	-	-	-	2	-	2
Dramatik türler: halk oyunları, halk bulmacaları, şebihler	-	-	-	-	-	1	-	1
Toplam	1	2	1	7	9	-	2	5
	1	6				2		7

Ortaokul ve lisenin beş sınıfında (V, VI, VII, VII, X) öğretime ayrılan 340 saatten 75 saati (22%) sözlü halk edebiyatına aittir ve bu da yeterli imkânın olması demektir. Aynı zamanda, şimdi ilkokulun Azerbaycan dili kitaplarında masallar, atasözü ve bilmece de önemli yere sahip. Böylece her geçen yıl öğrencilerimiz halkımızın yarattığı en değerli incileri daha derinden tanıma fırsatı elde ediyorlar. Ama bütün bunlara rağmen gözlemlerimize dayanarak birçok öğretmenin folklor hakkında edebiyat ders kitaplarında yer alan bilgilerin ötesine geçemediği, canlı halk sanatının ideolojik ve sanatsal potansiyelinden çok az yararlandığı görülmektedir.

Ortaokul ve liselerde sözlü halk edebiyatı öğretiminin geliştirilmesi amacıyla araştırmalar birçok araştırmanın yapıldığı bilinmekte: Karabaklı, A. (1961). Okulda Sözlü Halk Edebiyatı Öğretimi; Haşimov, A. (1958). Azerbaycan Sözlü Halk Edebiyatında Eğitici Fikirler; Ahmadov, C. (1992). Edebiyat Öğretme Metodolojisi; Aliyev, P. (1999). Kitab-ı Dede Korkut Destanının Poetiğinin Benimsetilmesi Yolları; Mamedov, Ş. (1990). V-IX. sınıflarda Sözlü Halk Edebiyatı Yaratıcılık Örneklerinin Öğredilmesinde Eğitim Metotlarının Kullanımına Dair; Azerbaycan Edebiyatı Öğretiminde Folklore Ait Kitle iletişim araçlarının kullanılması yolları; Mikayılov, Ş. (2008). V-IX Sınıflarında Sözlü Halk Yaratıcılığı Örneklerinin Öğretilmesinde Eğitici Yöntemlerinin Kullanımına Dair; Yusifov, F. (1988). Folklorun Öğretimi Sürecinde Öğrencilerin Sözel Anlatımını Geliştirme Yolları; Garalov, Z. (2003). Terbiye; Cemşidov, Ş. (1977). Kitab-ı Dede Korkut Sayfalarını Çevirirken; Haşimov, İ. (1986). Kitab-i Dede Korkut'taki pedagojik mirastan öğrencilerin eğitimi sürecinde kullanmanın etkili yolları adlı araştırmalarında sözlü halk edebiyatının oluşumu, gelişimi, kuşaktan kuşağa aktarılarak günümüze ulaşması, folklor örneklerinde sunulan

eğitici konular: çocuğun fiziksel, zihinsel, ahlaki ve estetik gelişimi, hümanizm ve vatanseverlik ideolojileri araştırılıyor.

Bu alandaki araştırmalar iki gruba ayrılmaktadır: 1) ilkokul ve ortaokulda sözlü halk edebiyatı öğretiminin genel konularını anlatanlar; 2) belirli bir türde olan halk edebiyatı örneğinin öğretimini (mesela, destanı) anlatanlar.

Bizim araştırdığımız bu konuyu yani sözlü halk edebiyatının öğretilmesinde öğrencilerin kazandıkları değer ve becerileri onlar araştırmamışlar. Biz Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti`nde Türk dili ve Edebiyatı programlarını karşılaştırarak araştırmaya çalıştık. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Orta Öğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programının 1.4. Değerler Eğitiminde (2017:13-17) aşağıdaki değerler ve onlara uygun davranışlar: *Adalet, Dostluk, Dürüstlük, Öz Denetim, Sabır, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Vatanseverlik, Yardımseverlik veriliyor.*

Program, öğrencilerin Türk edebiyatına ait eserler aracılığıyla millî, manevi, ahlaki, kültürel ve evrensel değerleri anlamalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Türk dili ve edebiyatı dersi öğretim programı dört temel dil becerisinin yanı sıra kazandırmayı amaçladığı beceriler aşağıda sunulmaktadır: *Bilişim Bilgisi; Eleştirel Düşünme; Görsel Okuma ve Yazma; İletişim ve İş Birliği; Medya Bilgisi; Yaratıcı Düşünme Becerileri.*

Azerbaycan Cumhuriyeti`nde eğitimin Devlet Standartları`nda (2019: 3-4) ortaokul ve lise öğrencilerinde şekillenecek değer ve beceriler aşağıdaki gibidir:

Değerler ve Beceriler: Vatana, halka sevgi ve sadakat. Millî gurur duygusu. Ana diline, halkının kültürel mirasına, tarih ve kültürüne, millî, manevi değerlerine, evrensel değerlerine saygı. Vatana karşı çıkabilecek tehditlerle savaşma.

Ortaokul ve lise seviyesinde: Vatanın ve halkının millî, manevi değerleri aynı zamanda evrensel değerler hakkında bilgili olurlar...

Değerler ve Beceriler: Kreatiflik. Analiz-sentez. Mantıksal, eleştirel ve yaratıcı bir yaklaşım. Araştırma ve soruşturma. Ortaokul ve lise seviyelerinde: Topladığı bulguları, gözlemlendiği olayları sistemleştirmek ve tahlil etmek, genelleme yapmak, sonuç çıkarmak ve öneride bulunma becerilerine sahip olmak.

Değerler ve Beceriler: Toleranslık. Farklı kültürlerle karşı duyarlı ve hoşgörülü tutum. Ortaokul ve lise seviyelerinde: Farklı kültürleri özelliklerine göre ayırt edebilir; millî, ırksal ve dini ayrımcılığın kabul edilemezliğinin bilincinde olur.

Değerler ve Beceriler: Estetik ve fiziksel kültür. Harmoni gelişim ve sağlığın korunması. Ortaokul ve lise seviyelerinde: fiziksel kültür bilgisine sahiptir; fiziksel gelişimi destekleyen etkinlikleri güvenli performans kurallarına uygun olarak gerçekleştirir.

Sözlü halk edebiyatı örneklerinin değerler ve beceriler kazandırma açısından önemi nelerdir? Ortaokullarda ve liselerde öğretilen: V. sınıfta “Ana Geyik”, “Yetim İbrahim’in Masalı”, “Üç Kardeş”; VI. sınıfta, “Şah Abbas ve İki Vezir”, “Han Sarayı”, “İskender Kuş Dili Öğreniyor”, “Kırat’ın Kaçırılması” kolu (“Koroğlu” Destanı), “Ana Rehni”, “Basat’ın Tepegözü Öldürdüğü Boy” (“Dede Korkut” Eposu); VII. sınıfta “Terzi Şagirdi Ahmet”, “Durna Teli” (“Koroğlu”

Destanı), “Hazine kaya”; VIII sınıfta, “Kazan Bey’in Oğlu Uruz Bey’in Tutsak Olduğu Boy” (Dede Korkut Eposu), “Kazılık Koca Oğlu Yegnek Boyu” (“Dede Korkut” Eposu), “Köroğlu ve Bolu Bey” (“Köroğlu” Destanı); X. sınıfta lirik folklor örneklerinden: nağmeler, türküler, mâniler; epik türlerden: efsane, rivayet, atasözü ve deyimler, fıkra, bilmece, tekerleme, masallar, âşık edebiyatı, destanlardan: “Kitab-i Dede Korkut”, “Köroğlu”, “Şah İsmail”, “Âşık Garip”; halk oyunları, şebihler, oyunlar vb. Genç nesilde, vatana, halka sevgi ve bağlılık duygularını aşılacak için özel öneme sahiptir. Öğretilen folklor örnekleri, halkın istek ve arzularını yansıtıyor. Sözlü halk edebiyatında halkın idealize edip anlattığı kahraman (Halk kahramanı) doğrular için, halkın bağımsızlığı ve mutluluğu için işgalcilere karşı savaşıyor, herhangi bir zorluk ve engelden korkmuyor ve sonunda kazanıyor.

4. Araştırmanın Bulguları - Sözlü Halk Edebiyatı aracılığıyla öğrencilerin eğitilmesi – “Millî Profil”

Sözlü Halk Edebiyatı, öğrencilere değer ve becerilerin kazandırılması bakımından bir potansiyele sahiptir. “...Edebiyat – zihniyettir, zamanın zorluklarından geçmiş ve kader sınavını kazanmış ruhun sözden cisim (ve “can” – Fuzuli) kazanmasıdır” (Karayev, Y. 1995. 19). İdeolojimizin temelini, Türk millî kültürü, Müslüman medeniyeti ve modern Avrupa demokrasisi oluşturmaktadır. İlk defa bizim tarafımızdan sözlü halk edebiyatının içeriğindeki millî ve evrensel değerler bir araya getirilerek ideolojimizin temelini oluşturan – Türkçülük, Modernlik, İslam (Bayrağımızın rengi): 8 profilde (*güçlü, mert, örgütlenen, yaratıcı, modern, bilge, hak bilen, onurlu*) 70 uluslararası ve millî işlevsel olmayan becerilere göre sistemleştirilmiştir. sözlü Halk edebiyatının liselerde (X. sınıfta) öğretilen örnekleri arasında “Kitab-ı Dede Korkut” ve “Köroğlu” Destanları “Millî Profil” bakımından analiz edildi ve aşağıdaki genellemeler yapıldı. Destanların olanakları açısından:

A) Millî-ahlaki eğitimin içeriği *cesur, bilge, hak bilen, onurlu* profilin de belirlenir.

Cesur: Dürüst, fedakâr, mücadeleci, ilkeli, güvenilir, iyiliğe sesleyen ve kötülüklerden uzak tutan gibi becerilerin kazandırılma amaçlanıyor (“Dirse Han oğlu Buğac`ın Boyu” Buğac, “Salur Kazan`ın Evinin Yağmalanması” boyunda Kazan Han, Karacuk Çoban, “Bamsı Beyrek” boyunda Beyrek ve 40 yiğit vs cesur profilde anlatılan işlevsel olmayan becerilerin taşıyıcılarıdır).

Bilge: mutedil, sosyal enstitüleri (aile, icma) anlayan, öngören, değer veren ve faydalanan, kendini değerlendiren, çatışma, sorun çözme becerileri temel alınarak çocukların ve gençlerin eğitimi (Dede Korkut, Bayandur Han, Dirse Han`ın Hatunu, Kazan Han`ın ailesi (annesi, oğlu, Burla Hatun), Deli Dumrul`un hatunu vb. bilge profiline ait olan işlevsel olmayan becerilerin göstergesidir).

Hak bilen: Yaratıcının, Vatanın, Vatana hizmet edenlerin, rehberin, ebeveynin, eşinin, evladının, akrabaların, komşuların, misafirin, büyüklerin ve küçüklerin, öğretmenlerin ve profesörlerin, muhtaçların, dili, dini, kültürü aynı olanların ve arkadaşlarının hakkını temin eden, çok kültürlü medeniyete sadık olanların, ekolojik kültüre sahip çıkan gençlerin yetiştirilmesidir. (“Kazan Han`ın

Evinin Yağmalanması” boyunda Kazan Han, “Basat`ın Tepegözü Öldürmesi Boyu”nda Basat vb. kahramanlar hak bilen profilleriyle ilgili işlevsel olmayan becerilere sahiptir.

Onurlu: itibarlı (güvenli), kültürlü, vicdanlı, adil, hayırsever, merhametli, sevecen, cömert, nazik, (görgülü – etik kurallara uyan), mütevazı, asil (yiğit, hanım) gibi işlevsel olmayan becerilerin aktarılmasıdır. (Destanın temel kahramanları: “Dede Korkut” Eposunda Dede Korkut, Kazan Han, Buğac, Burla Hatun, Banuçiçek, Selcan Hatun; “Köroğlu” destanında Nigâr Hanım vb. onurlu profiline ait olan işlevsel olmayan becerilerin taşıyıcılarıdır).

B) Emek ve mesleki eğitimin içeriği “organize”, “modern”, “yaratıcı” profilde tanımlanır.

Organize: Bu profil çocuk ve gençlerin amaçlı, bağımsız, disiplinli, sorumlu, iletişimsel, işbirlikçi olmayı beceren, çalışkan, nizamlı, girişimci, lider becerilerinin geliştirilmesi amaçlanır. “Ön Sözde Dede Korkut karakteri, “Baybere`nin oğlu Bamsı Beyrek Boyu`nda Beyrek karakteri, “Kazan Han`ın Evinin Yağmalanması” boyunda Kazan Han, Karaca Çoban, “Köroğlu” destanında “Kıratın Kaçırılması” kolunda Köroğlu, çiftçi karakterleri).

Modern: Devamlı olarak kendini geliştiren, ilerici sosyo-ekonomik kültüre sahip olan, müşteri dostu, çabuk alışan işlevsel olmayan becerilerin aktarılması. (“Baybüre`nin oğlu Bamsı Beyrek Boyu”nda Bamsı Beyrek, “Salur Kazan`ın Tutsak Olduğu ve Oğlu Uruz`un Onu Kurtardığı Boy”da Uruz).

Yaratıcı: araştırmacı, açık fikirli, teorik ve pratik düşünceye sahip olan, mantıksal, eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorunları çözebilen insanını eğitime hazırlıktır. (Dede Korkut, Kazan Han, Beyrek, Burla Hatun, Banuçiçek, Selcan Hatun vb.)

C) Beden eğitimi ve sağlıklı yaşamın içeriği “Mert” profil tarafından belirlenir.

Mert: Fiziksel kültüre sahip, fiziksel olarak sağlıklı, fiziksel sağlığını ve pratik becerilerini geliştiren, duygusal zekâlı, iradeli, kendine güvenen, iyimser (olumlu düşünen) becerilerin aktarılması amaçlanır. (“Dede Korkut” ve “Köroğlu” kahramanlarının ok ve mızrak atması, kılıç oynatması, çevkan oynaması, at binmesi, güreşmesi, dövüşmesi, yumruk yarışları vs. tasvir edilmiştir.)

Dede Korkut`ta fiziksel eğitim ve sağlıklı yaşam tarzı “Mert” profilinde tanımlanmıştır. Prof. Dr. Metin Ekici bir röportajında cesur profili ile ilgili tespitlerini şöyle aktarır: “Türk korkmazdır. 14-15 yaşlarında çocuklarla her sene deve ile boğanın güreştirildiği alanda oyun oynuyor. Tam o sırada üzerlerine boğa sürüp geliyor. Bütün çocuklar kaçıyor ama Dirse Han`ın oğlu kaçmıyor. Boğa bunun üzerine geliyor. Oğlan boğanın alnına yumruğunu dayıyor. Boğa onu meydanın bir ucundan o bir ucuna sürüp götürüyor. Aslında meydanın bir ucundan o bir ucuna boğa oğlanı sürüp götürürken oğlanın fiziki dayanıklılığı test edilmiş oluyor. Fiziksel testi geçen oğlan aynı zamanda Oğuz`un ihtiyaç duyduğu zeka testinden de geçmek zorunda.

...Oğuz`un istediği başarımı oğlan gösteriyor. Kurban ritüeli burada gerçekleştirildiği anda boğanın sahip olduğu bütün güç kahramana geçer. Kurban ritüelinde ilköğretim döneminden itibaren bütün dünya mitleri şunu anlatır. (<http://>

www.izmirport.com.tr/yazarlar/ulku-sonsuz/prof-dr-metin-ekici-ile-dedem-korkut-sohbetleri.html / E.T.06.11.2019).

“Dede Korkut” Eposu, İslam öncesi Türk-Oğuz dünyasını yansıtan, birbiriyle sıkı ilişkileri olan ve birlikte tam bir bütün oluşturan on iki boydan oluşuyor. VII.-VIII. yüzyıllarda İslami etkilerle yeni ilahi inancına dayanarak deyimlerde gelişen destan kendi içeriğiyle ilk inançları yaşatarak gerçekçi bakış açısını ifade etmiştir. Bu bakımdan, destan bugün büyük bir eğitici öneme sahip. “Dede Korkut” eposu “Millî Profil” bakımından yüksek insani nitelikleri göstermektedir: Vatanı, toprağı, yurdunu canın kadar sevmek ve onu korumak için hazır olmak; kişisel çıkarların peşinde koşmamak, ulus için her şeyi yapmak; aça ekmek, yalına ayakkabı, parasıza para vermek, hümanist, hayırsever olmak, kan dökmemek, saf kalpli olmak, kadınlara karşı kibar ve saygılı olmak, anne ve baba hakkını Tanrı hakkı bilmek, cesur, korkmaz, doğayı sevmek, güzelliklerden zevk almayı bilmek, dostu rağbet, düşmana nefret, mert olmak, söz ve eylem birliğini korumak, akıllı, tedbirli olmak, kadının aile, eş namusunu ölümden üstün tutması, kardeş sevgisi ve kardeş sadıqlığı, helalliğın yüce tutulması vs. anlatılır.

“Dede Korkut” eposunda yalnızca iyi ahlaki özellikler değil, kötülükler de anlatılmaktadır. Destanın bu kadar değerli olma nedeni de doğruluk ve yanlışlığın, mertlik ve namertliğin, hümanizm ve zulüm, kuruculuk ve yağmalama, sadakat ve ihanet, dostluk ve düşmanlık bireysel karakterlere kabarık bir şekilde yansıtılır.

“Kitab-ı Dede Korkut” destanları halkımızın, dilimizin tarihinin eski Türk edebi düşüncesinin, dilde gerçekleşen medeniyetin örneği olan mitler, destanlar vs. Türk halklarının bir köke bağlı olduğunu gösteren ortak değerler toplusudur. Kahramanlık nağmeleri halkın mert oğullarını savaşa, kahramanlığa, yiğitliğe sesler. “Kitab-ı Dede Korkut”, “Köroğlu” gibi kahramanlık destanlarında komutan, halk kahramanı bu nağmeler aracılığıyla kendi silah arkadaşlarına övgüde bulunur, onları cesur olmaya, düşmana karşı savaşta azim, cesaret ve yiğitlik göstermeye sesler.

Sonuç

XXI. yüzyılda bilim ve teknolojinin hızlı gelişim gösterdiği, Davos 2020 işlevsel olmayan becerilerin talebe dönüştüğü, meslek ve başarı taleplerinin eğitimden daha hızlı bir şekilde değiştiği, piyasada rekabet etme becerisi olan insanın oluşumu, millî kimliğin yok olmaya başladığı, aile değerlerinin zayıfladığı, zararlı siyasi ve dini eğilimlerin arttığı bir dönemde eğitimin en önemli vazifesi kendi “Millî Profil”ine saygı duyan çocuk ve gençlerin yetiştirilmesidir. Yaptığımız araştırma gösteriyor ki ortaokul ve liselerin edebiyat derslerinde sözlü halk edebiyatı örneklerinin öğretimi çocuk ve gençlerin millî, manevi ve evrensel değerlere göre fiziksel, zihinsel ve ruhsal açıdan yetişkin birey gibi eğitilmesinde büyük olanaklara sahiptir.

Sözlü halk edebiyatı dilimizin, ahlakımızın, gelenek ve göreneklerimizin bir göstergesidir. Y. Karayev’e göre: “Sanatsal biliş ve sezgideki arkaik hafıza Oğuz universumu burada hiçbir yerde olmadığı kadar taşlaşır ve anıtlaşır: etnik stil ve sezgideki semantik ve işlevsel kaynaklar sona kadar devam ediyor... Onlarda eski

tarih, eski mitoloji ile birleşiyor, Eski Türk Mitolojisi esatiri ve folkloru Oğuz savaş tarihi ile, oğuz, cengâver ve komutanların adı kaynayıp karışıyor (Karayev,1995, s. 83).

Ortaöğretim okullarında ve liselerde öğretilen sözlü halk edebiyatı örneklerinin kahramanlarını, öğrencilere millî ideolojimizin temelini oluşturan Türkçülük, Modernlik, İslamcılık ve 8 profilde (*cesur, mert, organize, yaratıcı, modern, akıllı, hak bilen, onurlu*), ulusal işlevsel olmayan yeterliliklere dayanarak öğretime dâhil ettik. Bakü ve Sumgayıt ilinde bulunan 10 ortaokul, 10 lisede seçim yoluyla 100 öğretmen ve 500 öğrenciyle deneysel çalışma yaptık. Sözlü Halk Edebiyatı örneklerini öğretirken, öğretmen öğrencilere destan kahramanının karakteristik özelliklerini belirleme talimatı verdi. Öğrenciler destan kahramanlarında olan özellikleri “Millî Profil”le kıyaslıyorlar. Öğretim zamanı ders kitaplarında verilen halk edebiyatı örnekleri aracılığıyla öğrencilere adalet, aile, dürüstlük, alçakgönüllülük, cesaret, cömertlik, işgüzarlık, dayanışma, güven, iletişim, nezaket, tasarruf, arkadaşlık, şefkat, birlik, misafirperverlik, nezaket, sabır, tarihsel miras duyarlılığı, yaşlılara saygı, yurtseverlik, sadakat, iyilik vb. bu gibi değerler verilir.

Yapılan bu araştırma bir daha gösterdi ki sözlü halk edebiyatı çiçekleri solmak bilmeyen, ebedi, taze kalan, zaman zaman kuşakları eğitip öğreten bir sanat gülşenidir.

Kaynakça

- Abdulla, Ş. (1907). *Çocuk Gözlüğü, Tbilisi*.
Abdulla Ş. (1912). *Gülzar. Badükube*.
Azərbaycan Cumhuriyetinde Genel Eğitimin Devlet Standartları. (2019 2 Ağustos № 28) “Azərbaycan muallimi” gazetesi.
Azərbaycan Cumhuriyetinde Genel Eğitim Okulları için Edebiyat Dersi Eğitim Programı (Kurikulumu) (V-XI.Sınıflar). (2008). Bakü: “Tehsil” Yayım Evi.
Cemşidov, Ş. (1977) *Kitab-ı Dede Korkut Sayfalarını Çevirirken*. Bakü: Gençlik Yayım Evi.
Çernyayevski, A. (1883). *Vatan Dili. I. bölüm*, Tbilisi.
Çernyayevski, A., Velibeyov, V. (1888). *Vatan Dili. II.bölüm*, Tbilisi.
Efendiyev, R. (1889). *Çocuk Bahçesi*. Tbilisi.
Efendiyev, R. (1901). *Besuretü l-etfal*. Badükube.
Ahmedov, C. (1992). *Edebiyatın Öğretim Yöntemleri*. Bakü, “Bakü Universiteti”, Yayım Evi.
Aliyev, P. (1999). *Kitab-ı Dede Korkut Destan Poetiğinin Benimsetilme Yolları*. Bakü: “Tahsil” Yayım Evi.
Haşimov, E. (1958). *Azərbaycan Sözlü Halk Edebiyatında Eğitici Düşünceler*. Bakü: Uşakgencneşr .
Haşimov, İ. (1986). *Kitab-ı Dede Korkut`Takı Pedagojik Mirası Öğrencilerin Eğitim ve Öğretim İşinde Kullanmanın Etkili Yöntemleri*. Bakü: APİ`nin Yayım Evi.
İkinci Dereceli Mektepler için Edebiyat Müfredatı.(1923). Bakü: Azernesr,
Karabağlı, E. (1961). *Okulda Sözlü Halk Edebiyatı`nın Öğretimi*. Bakü: Azertedrisneşr.
Garalov, Z. (2003). *Terbiye*. 3 cilt, I.c, Bakü: Pedagogika Yayım Evi. .

- Karayev, Y. (1995). *Tarih: Yakından ve Uzaktan*. Bakü: “Sabah” Yayın Evi.
- Köçerli, R. (1912). *Balalara hediye*. Badükube.
- Mahmudbeyov, M., Axundov, S. (1908). *İkinci Yıl* (İkinci il). Badükube.
- Mahmudbeyov, M., Sehhet, A. (1909). *Yeni mektep*. Badükube.
- Memmedov, Ş. (1990). *Azərbaycan Edebiyatı Öğretiminde Folklore Ait Kitle İletişim Araçlarını Kullanma Yolları*. Bakü: “Maarif” Yayın Evi..
- Mikayılov, Ş. (2008, № 4, say.20-25). V-XI. *Sınıflarda Sözlü Halk Sanatı Örneklerinin Öğredilmesinde Öğretim Yöntemlerinin Kullanımına Dair // ARTPI-nin Elmi eserleri*.
- Mirze Şefi Vazeh. (1883). *Kitab-i-türki*. Tebriz-Tbilisi.
- Mustafa, A., Hamdi, B. (2009). *Edebiyat Bilgi ve Kuramları*. Ankara. Akçağ Basım Yayın Pazarlama A.Ş.
- Seyid Azim Şirvani. (1883). *Rəbiül-əfal*. Badükube
- Eğitim Hakkında Azərbaycan Cumhuriyeti'nin Kanunu* (2009). Bakü: “Hukuk Edebiyatı” Yayın Evi.
- T.C.Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü Orta Öğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı*. (2017).
- Genel Eğitim Okullarının V-XI. Sınıfları İçin Edebiyat Ders Programı. (2003). Bakü:” Niğâr-E” KM.
- Yusifov, F. (1988). *Folklörün Öğretim Sürecinde Öğrencilerin Sözel Anlatımının Geliştirilmesi Yolları*. Bakü: APİ Yayın Evi.

İnternet Kaynakları

<http://www.izmirport.com.tr/yazarlar/ulku-sonsuz/prof-dr-metin-ekici-ile-dedem-korkut-sohbetleri.html> (E.T.06.11.2019)

Pıralı Alijev

Baku Slavic University, Republic of Azerbaijan

Values and Skills Gained by Students in Teaching Folk Literature

Abstract: Globalization puts national ideology and national reality, national identity and national development, the basic sources of statism and other important issues in danger. In the era of globalization, national ideology is going through an extremely complex process. In this context, it is important to protect national and moral values and protect national identity and national differences in the face of globalization. The “National Profile” we have developed aims to foster a strong cultural and moral environment both in the education system and for children and young people, thus increasing the resistance of this environment to external factors. Emphasizing national values is significant for middle and high school students, enabling them to critically assess the national and cultural values of other nations accurately. The education system of the Republic of Azerbaijan attaches great importance to school education (primary school, secondary school, high school). Literature courses are taught in 4443 schools at the secondary and high school levels. The course content consists of distinguished examples from Azerbaijani and world literature. At a time when global calls and threats show how important it is to protect our national identity, we emphasized the teaching of oral folk literature examples, which constitute the content of the literature course, with new methods. As a result, we expressed the necessity of a comprehensive, targeted and systematic arrangement of national, cultural and human values in the Literature course with new content, a new structure and a new perspective,

and the implementation of this new method in the school was approved. Particularly in the preface, the importance of using correct tenses in terms of grammar should be emphasized.

Keywords: *folk literature; secondary school; high school; students; national and cultural values; globalization; “National Profile”.*

ГОД. IX
БР. 17

ПАЛІМПСЕСТ

PALIMPSEST

VOL. IX
NO 17